

DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH DO INDYWIDUALNYCH POTRZEB UCZNIÓW

INFORMATOR 2019/2020

PODSTAWA PRAWNA

- Rozporządzenie Ministra Edukacji narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. 2017, poz. 1578)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. 2017, poz. 1651).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. 2017, poz. 1656).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z dnia 11 stycznia 2017 r., poz. 59)

1. NAJCZĘSTSZE PRZYCZYNY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH:

- a) **ZABURZENIA ROZWOJOWE** - charakteryzują się poważnym zniekształceniem funkcjonowania społecznego, poznawczego, ruchowego i językowego. Obejmują m.in.: niesłyszenie, niedosłyszenie, niewidzenie, niedowidzenie, niepełnosprawność ruchowa w tym afazja, niepełnosprawność intelektualna, autyzm, zespół Aspergera, niepełnosprawności sprzężone, choroby przewlekłe, niedostosowanie społeczne, zagrożenie niedostosowaniem społecznym. Uczniowie z takimi zaburzeniami wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki- treści, metod i warunków pracy, dlatego otrzymują z poradni orzeczenia do kształcenia specjalnego. W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie, dostosowanie wymagań musi nastąpić na podstawie tego orzeczenia oraz wielospecjalistycznej diagnozy pedagogicznej dokonanej przez zespół koordynujący udzielanie temu uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej i na podstawie ustaleń zapisanych w IPET.
- b) **ODCHYLENIA ROZWOJOWE** - są to indywidualne opóźnienia rozwoju w stosunku do ustalonych norm, nie będące jednak zaburzeniami z uwagi na niewielkie nasilenie objawów, ograniczony zakres i czas trwania. Do odchyłeń rozwojowych należy m.in. inteligencja niższa niż przeciętna.
- c) **SPECYFICZNE TRUDNOŚCI W UCZENIU SIĘ (DYSKELSIJA ROZWOJOWA)** - termin dotyczący zaburzeń pojawiających się u uczniów o prawidłowym rozwoju umysłowym, a nierzadko u dzieci bardzo zdolnych. Terminem tym nazywać będziemy kilka rodzajów zaburzeń:
- dysleksja - trudności w czytaniu, przekładające się często również na problemy ze zrozumieniem treści
 - dysortografia - trudności w opanowaniu poprawnej pisowni, pod względem ortograficznym, fonetycznym, interpunkcyjnym itp.
 - dysgrafia - trudności z graficzną stroną pisma, tzw. brzydkie pismo
 - dyskalkulia - trudności w uczeniu się matematyki, liczeniu

2. DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH - ogólne propozycje:

a) *Dyskalkulia:*

- oceniamy tok rozumowania a nie techniczną stronę liczenia /śledzimy tok rozumowania w danym zadaniu i jeśli jest on poprawny wystawiamy uczniowi pozytywną ocenę/,
- umożliwiamy ustne skomentowanie wykonywanych działań,

- materiał programowy wymagający znajomości wielu wzorów, symboli, przekształceń możemy podzielić na mniejsze części,
- dobrze byłoby żeby uczeń siedział bliżej nauczyciela, aby w każdej chwili mógł uzyskać pomoc,
- stosujemy wzmocnienia pozytywne /chwalimy za to, co wykonał dobrze, nie komentujemy, analizujemy błędów przy klasie,
- tam, gdzie jest taka możliwość, pozwalamy na korzystanie z gotowych wzorów, tablic itp.

b) Dysgrafia:

- nakłaniamy ucznia do pisania prac drukowanymi literami bądź na komputerze,
- nie oceniamy estetyki pisma, np. w zeszytach,
- jeśli pismo dziecka jest trudne do odczytania, można zamienić pracę pisemną na odpowiedź ustną, lub poprosić ucznia o odczytanie w obecności nauczyciela,
- umożliwiamy uczniowi udział w zajęciach korekcyjno - kompensacyjnych,

c) Dysortografia:

- umożliwiamy dziecku udział w zajęciach korekcyjno - kompensacyjnych,
- podczas oceny prac pisemnych nie uwzględniamy poprawności ortograficznej lub oceniamy ją opisowo,
- podczas prac pisemnych pozwalamy na korzystanie ze słowników ortograficznych,
- różnicujemy ocenę za prace pisemne tak, by błędy ortograficzne nie dyskwalifikowały całości pracy,
- pozwalamy uczniowi poprawić błędy ortograficzne,
- dajemy uczniowi czas na przygotowanie się do pisania ewentualnych dyktand poprzez podanie mu do opracowania trudniejszych wyrazów, zdań,
- wyrabiamy nawyk pracy ze słownikiem,
- uczymy praktycznie wykorzystywać zasady i reguły ortograficzne,
- częściej sprawdzamy zeszyt przedmiotowy,
- przygotowujemy ćwiczenia usprawniające znajomość reguł ortograficznych,
- stosujemy wzmocnienia (pochwały) za trud włożony w naukę, powtarzanie zasad ortograficznych, czy też napisanie pracy z niewielką ilością błędów,
- zezwalamy na pisanie ołówkiem, aby uczeń mógł łatwiej poprawić błędy.

d) Dysleksja:

- unikamy odpytywania z głośnego czytania przy całej klasie (gł. dzieci młodsze), można odpytać ucznia na osobności,
- nie ponaglamy, nie krytykujemy, nie zawstydzamy,
- łagodnimy kryteria wymagań z języków obcych. Uczeń mający problemy z opanowaniem ojczystego języka prawie zawsze ma trudności z mówieniem, rozumieniem, czytaniem i pisanem w języku obcym,

- ograniczamy czytanie obszernych lektur do rozdziałów istotnych ze względu na omawianą tematykę, bądź akceptujemy korzystanie z lektur w formie audiobooków /filmów/ materiałów skróconych, jako uzupełnienie samodzielnie przeczytanych rozdziałów,
- kontrolujemy stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń, szczególnie podczas sprawdzianów,
- ze względu na wolne tempo czytania lub/i pisania zmniejszamy liczbę zadań (poleceń) do wykonania w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużenie czasu pracy.
- wskazane jest preferowanie wypowiedzi ustnych,
- nie wskazane jest wyrywanie uczenia do odpowiedzi, zwłaszcza z odległych partii materiału,
- dajemy więcej czasu na odpowiedzi ustne,
- polecenia ustne i pisemne powinny mieć prostą konstrukcję, upewniamy się, czy zostały dobrze zrozumiane, w razie potrzeby dodatkowo wyjaśniamy,
- umożliwiamy uczniowi udział w zajęciach korekcyjno - kompensacyjnych,

e) Słabe widzenie:

- właściwe umiejscowienie ucznia w klasie,
- udostępniamy testy w wersji powiększonej,
- podajemy modele/ konstrukcji geometrycznych/przedmiotów do obejrzenia z bliska,
- wydłużamy czasu na wykonanie zadań, *f* umożliwiamy korzystanie z audiobooków,
- podajemy jasno sprecyzowane polecenia,
- jeśli to konieczne przygotowujemy dodatkowe oświetlenie /np. w postaci lampki/.

f) Sprawność intelektualna niższa niż przeciętna:

I. Niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim:

- umożliwiamy pracę w małych grupkach, korzystając ze wsparcia i kompetencji kolegów,
- stosujemy pracę na konkretach z uwzględnieniem krótkotrwałych okresów koncentracji,
- kierujemy krótkie i zrozumiałe polecenia,
- uatrakcyjniamy wizualnie materiał podawany etapami, krótkimi porcjami;
- korzystamy z różnych pomocy dydaktycznych,
- uwzględniamy wolne tempo uczenia się,
- dajemy więcej czasu na opanowanie materiału,
- materiał dzielimy na mniejsze partie,
- stosujemy pytania naprowadzające, wyjaśniamy polecenia podczas sprawdzianów,
- zwracamy szczególną uwagę na odróżnianie istotnych treści, np. podkreślamy markerem rzeczy ważne do zapamiętania
- uwzględniamy w ocenie wkład pracy w wykonanie ćwiczenia,

- stosujemy różnorodne form wzmocnień pozytywnych w celu zwiększenia motywacji do nauki,
- unikamy trudnych, czy bardzo abstrakcyjnych pojęć,
- często odwołujemy się do konkretnego, przykładu,
- unikamy pytań problemowych, przekrojowych.

II. Niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym:

- bazujemy na doświadczeniach z życia codziennego; na tekstach wierszy, piosenek, opowiadań związanych z życiem codziennym,
- często wprowadzamy zajęcia praktyczne,
- pracujemy z uczniem na konkretnych modelach, kolorowych ilustracjach, ruchomych elementach,
- kontrolujemy uwagę ucznia: zajęcia i zadania powinny być urozmaicone, często zmieniane, by nie dopuszczać do nudy,
- kładziemy większy nacisk na wypowiedzi ustne,
- wzbogacamy słownictwo,
- w czasie wypowiedzi naprowadzamy na właściwy tok myślenia, S stosujemy pytania naprowadzające,
- upewniamy się, że polecenia są zrozumiałe, monitorujemy poprawności ich wykonywania,
- mobilizujemy do ćwiczeń usprawniających spostrzeganie, odróżniania istotnych cech, szczegółów, przedmiotów na ilustracjach,
- zachęcamy do wykonywania prac plastycznych w celu usprawniania grafomotoryki,
- zadajemy do domu tyle, ile dziecko jest w stanie wykonać samodzielnie,
- unikamy trudnych, czy bardzo abstrakcyjnych pojęć,
- często odwołujemy się do konkretnego, przykładu,
- unikamy pytań problemowych, przekrojowych,
- wydłużamy czasu na wypowiedzi ustne i prace pisemne,
- liberalnie oceniamy poprawność ortograficzną i graficzną pisma,
- oceniamy za wiedzę i wysiłek włożony w wykonanie zadania

DYSKALKULIA

Przedmioty	Objawy zaburzeń	Formy dostosowania wymagań
Przedmioty ścisłe	<ul style="list-style-type: none"> • Kłopoty z odczytywaniem czasu. • Niepoprawne liczenie. • Zapominanie następnego etapu w jakiejś operacji. Niesprawdzanie pracy lub takie sprawdzanie, które nie jest skuteczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Okazywać cierpliwość przy ciągłym powtarzaniu tych samych partii materiału; • Pozwolić pracować więcej z liczydłem i kalkulatorem; • Nagradzać za wytrwałość i cierpliwość w korygowaniu błędów; • Ograniczyć listę zadań do prostych i typowych;

	<ul style="list-style-type: none"> • Trudności w rozumieniu logiki lub języka matematycznego. • Powtarzanie liczby, symbolu (lub procesu), który był użyty w poprzednim obliczaniu lub w poprzedniej części operacji. • Liczenie na palcach. • Trudności w uczeniu się granic liczbowych do 10 i 20 i w uczeniu się tabliczki mnożenia. • Nie może zapamiętać liczb. • Trudności w czytaniu mapy. • Trudności w uczeniu się podstawowych operacji i zastosowaniu ich poza lekcją matematyki; np. obliczanie długości, ilości. • Awersja lub strach przed matematyką. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oceniać tok rozumowania, a nie samą techniczną stronę liczenia; • Nie wymagać znajomości wzorów matematycznych i geometrycznych na pamięć; • Zezwalać na korzystanie z tablicy zawierającej te wzory; • W ocenie stopnia opanowania umiejętności arytmetycznych nie stosować zadań wymagających operacji złożonych. • Mówić jasno i wyraźnie • Na początku lekcji przypominać to co było przedmiotem lekcji poprzedniej • Wyjaśniaj powody danego sposobu postępowania
--	--	--

DYSGRAFIA

Przedmioty	Objawy zaburzeń	Formy dostosowania wymagań
Przedmioty ścisłe, humanistyczne, artystyczne	<ul style="list-style-type: none"> • nieprawidłowe, kurczowe trzymanie długopisu w ręce; • unikanie zadań wymagających od dziecka napisania czegoś lub namalowania; • problemy z nadawaniem literom odpowiednich kształtów; • nierówne odstępki między literami i słowami; problemy z odróżnieniem wielkich od małych liter; trudności w pisaniu w linijkach; 	<ul style="list-style-type: none"> • dodatkowe ćwiczenia i zajęcia mające na celu doskonalenie pisania i umiejętności z nim związanych, • zamiana pisania na inną formę ekspresji i prezentacji wiedzy (np. forma ustna lub pisanie na komputerze), • Oceniać wartość merytoryczną pracy z pominięciem estetyki pisma.

	<ul style="list-style-type: none"> • problemy z narysowaniem prostej linii; • szybkie zmęczenie podczas pisania. • nieczytelne pismo; • część liter pochylona w lewo, część w prawo, podczas gdy niektóre są proste; • używanie raz małych a raz wielkich liter; • niejednolity rozmiar liter; • problemy z wymyśleniem słów do napisania; • koncentracja na samym pisaniu, podczas gdy dziecko nie rozumie sensu tego, co pisze; • mówienie na głos tego, co dziecko chce napisać; • omijanie słów, niekończenie zdań. 	
--	---	--

DYSORTOGRAFIA

Przedmioty	Objawy zaburzeń	Formy dostosowania wymagań
Przedmioty ścisłe, humanistyczne	<ul style="list-style-type: none"> • popełnianie błędów ortograficznych, mimo znajomości zasad, przy tworzeniu tekstów własnych lub pisaniu ze słuchu • popełnianie błędów przy przepisywaniu tekstów – błędy ortograficzne, opuszczanie liter, wyrazów, zamiana liter. 	<ul style="list-style-type: none"> • dodatkowe ćwiczenia i zajęcia mające na celu doskonalenie pisania • częściej sprawdzać zeszyty szkolne ucznia, zaznaczać ilość błędów, mobilizować do wnikliwej poprawy przez ucznia • dawać czas na przygotowanie się do pisania dyktanda przez podanie mu do opracowania trudniejszych wyrazów, a nawet zdań, które występują w dyktandzie • można też stosować teksty z lukami • nie należy obniżać ocen za poprawność ortograficzną prac

		pisemnych ze wszystkich przedmiotów nauczania
--	--	---

DYSLEKSJA

Przedmioty	Objawy zaburzeń	Formy dostosowania wymagań
Język polski	<ul style="list-style-type: none"> • trudności w opanowaniu techniki czytania tj.: głoskowanie, sylabizowanie, przekręcanie wyrazów, domyślanie się, wolne lub nierówne tempo, pauzy, nie zwracanie uwagi na interpunkcję • niepełne rozumienie treści tekstów i poleceń, uboższe słownictwo • trudności w pisaniu, szczególnie ze słuchu błędy w zapisywaniu miękczów, głosek i - j • błędy w zapisywaniu głosek nosowych ą - om, ę - em • opuszczanie, dodawanie, przestawianie, podwajanie liter i sylab • błędy gramatyczne w wypowiedziach ustnych i pisemnych • trudności w formułowaniu wypowiedzi pisemnych na określony temat • trudności w uczeniu się ze słuchu na lekcji, korzystaniu z wykładów, zapamiętywaniu, rozumieniu poleceń złożonych, instrukcji • trudności z zapamiętaniem liter alfabetu, • mylenie liter podobnych kształtem l-t-ł 	<ul style="list-style-type: none"> • nie wymagać, by uczeń czytał głośno przy klasie nowy tekst, wskazywać wybrane fragmenty dłuższych tekstów do opracowania w domu i na nich sprawdzać technikę czytania • dawać więcej czasu na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji, szczególnie podczas samodzielnej pracy lub sprawdzianów, w miarę potrzeby pomagać w ich odczytaniu • starać się w miarę możliwości przygotowywać sprawdziany i kartkówki w formie testów • czytanie lektur szkolnych lub innych opracowań rozłożyć w czasie, pozwalać na korzystanie z książek "mówionych" • raczej nie angażować do konkursów czytania • uwzględniać trudności w rozumieniu treści, szczególnie podczas samodzielnej pracy z tekstem, dawać więcej czasu, instruować lub zalecać przeczytanie tekstu wcześniej w domu • częściej sprawdzać zeszyty szkolne ucznia, ustalić sposób poprawy błędów, czuwać nad wnikliwą ich poprawą, oceniać poprawność i sposób wykonania prac • dać uczniowi czas na przygotowanie się do pisania dyktanda poprzez podanie mu trudniejszych wyrazów, a nawet wybranych zdań, które

	<ul style="list-style-type: none"> • opuszczanie drobnych elementów graficznych liter /kropki, kreski/ • błędy w przepisywaniu i pisaniu z pamięci • nieprawidłowe trzymanie przyborów do pisania wolne tempo pisania, • męczliwość ręki niekształtne litery, • nieprawidłowe łączenia - obniżona czytelność pisma nieumiejętność zagospodarowania przestrzeni kartki 	<p>wystąpią w dyktandzie; można też dawać teksty z lukami lub pisanie z pamięci</p> <ul style="list-style-type: none"> • dyktanda sprawdzające można organizować indywidualnie • błędów nie omawiać wobec całej klasy • w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych uczyć tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie) • pomagać w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażen i zwrotów • podać uczniom jasne kryteria oceny prac pisemnych (wiedza, dobór argumentów, logika wywodu, treść, styl, kompozycja itd.) • dawać więcej czasu na prace pisemne, sprawdzać, czy uczeń skończył notatkę z lekcji, w razie potrzeby skracać wielkość notatek w przypadku trudności z odczytaniem pracy odpytać ucznia ustnie
<p>Matematyka, fizyka, chemia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • nieprawidłowe odczytywanie treści zadań tekstowych, niepełne rozumienie treści zadań, poleceń • trudności z wykonywaniem działań w pamięci, bez pomocy kartki, problemy z zapamiętywaniem reguł, definicji, tabliczki mnożenia • problemy z opanowaniem terminologii (np. nazw, 	<ul style="list-style-type: none"> • nie wymagać, by uczeń czytał głośno przy klasie nowy tekst, wskazywać wybrane fragmenty dłuższych tekstów do opracowania w domu i na nich sprawdzać technikę czytania • dawać więcej czasu na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji, szczególnie podczas samodzielnej pracy lub sprawdzianów, w miarę potrzeby pomagać w ich odczytaniu

	<p>symboli pierwiastków i związków chemicznych)</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawianie cyfr (np. 56-65), nieprawidłowa organizacja przestrzenna zapisu działań matematycznych, przekształcania wzorów • mylenie znaków działań, odwrotne zapisywanie znaków nierówności • nieprawidłowe wykonywanie wykresów funkcji • trudności z zadaniami angażującymi wyobraźnię przestrzenną w geometrii 	<ul style="list-style-type: none"> • starać się w miarę możliwości przygotowywać sprawdziany i kartkówki w formie testów • czytanie lektur szkolnych lub innych opracowań rozłożyć w czasie, pozwalać na korzystanie z książek "mówionych" • raczej nie angażować do konkursów czytania • uwzględniać trudności w rozumieniu treści, szczególnie podczas samodzielnej pracy z tekstem, dawać więcej czasu, instruować lub zalecać przeczytanie tekstu wcześniej w domu • częściej sprawdzać zeszyty szkolne ucznia, ustalić sposób poprawy błędów, czuwać nad wnikliwą ich poprawą, oceniać poprawność i sposób wykonania prac • dać uczniowi czas na przygotowanie się do pisania dyktanda poprzez podanie mu trudniejszych wyrazów, a nawet wybranych zdań, które wystąpią w dyktandzie; można też dawać teksty z lukami lub pisanie z pamięci • dyktanda sprawdzające można organizować indywidualnie • błędów nie omawiać wobec całej klasy • w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych uczyć tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie) • pomagać w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażen i zwrotów
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> • podać uczniom jasne kryteria oceny prac pisemnych (wiedza, dobór argumentów, logika wywodu, treść, styl, kompozycja itd.) • dawać więcej czasu na prace pisemne, sprawdzać, czy uczeń skończył notatkę z lekcji, w razie potrzeby skracać wielkość notatek w przypadku trudności z odczytaniem pracy odpytać ucznia ustnie
<p>Muzyka, plastyka, wychowanie fizyczne, technika</p>	<ul style="list-style-type: none"> • odtwarzaniem rytmu, śpiewaniem, tańczeniem • trudności z rysowaniem (rysunek schematyczny, uproszczony) i organizacją przestrzenną prac plastycznych • obniżony poziom wykonania prac plastycznych i technicznych (dobra własna inwencja twórcza i wyobraźnia) • mylenie prawej i lewej strony • trudności z opanowaniem układów gimnastycznych (sekwencje ruchowe zorganizowane w czasie i przestrzeni) • trudności w bieganiu, ćwiczeniach równoważnych • trudności w opanowaniu gier wymagających użycia piłki (siatkówka, koszykówka, tenis ziemny i stołowy, itp.) • niechęć do uprawiania sportów wymagających dobrego poczucia równowagi 	<ul style="list-style-type: none"> • podczas stawiania wymagań uwzględniać trudności ucznia • w miarę możliwości pomagać, wspierać, dodatkowo instruować, naprowadzać, pokazywać na przykładzie • dzielić dane zadanie na etapy i zachęcać do wykonywania małutkimi „kroczkami” • nie zmuszać na siłę do śpiewania, czy wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność • dawać więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, cierpliwie udzielać instruktażu • nie krytykować, nie oceniać negatywnie wobec klasy • podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci , wysiłek, przygotowanie do zajęć w materiały , niezbędne pomoce itp. włączać do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma szansę.

<p>Geografia, biologia, historia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • trudności z zapamiętywaniem nazw geograficznych, terminologii z biologii i chemii (dłuższe nazwy, nazwy łacińskie), nazwisk z historii • trudności z opanowaniem systematyki (hierarchiczny układ informacji) • zła orientacja w czasie (chronologia, daty) • trudności z czytaniem i rysowaniem map geograficznych i historycznych • trudności z orientacją w czasie i w przestrzeni (wskazywanie kierunków na mapie i w przestrzeni, obliczanie stref czasowych, położenia geograficznego, kąta padania słońca itp.) • problemy z organizacją przestrzenną schematów i rysunków • trudności z zapisem i zapamiętaniem łańcuchów reakcji biochemicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • uwzględniać trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk, dat • w czasie odpowiedzi ustnych dyskretnie wspomagać, dawać więcej czasu na przypomnienie, wydobyć z pamięci nazw, terminów, dyskretnie naprowadzać • częściej powtarzać i utrwalać materiał • podczas uczenia stosować techniki skojarzeniowe ułatwiające zapamiętywanie • wprowadzać w nauczaniu metody aktywne, angażujące jak najwięcej zmysłów (ruch, dotyk, wzrok, słuch), używać wielu pomocy dydaktycznych, urozmaicać proces nauczania zróżnicować formy sprawdzania wiadomości i umiejętności tak, by ograniczyć ocenianie na podstawie pisemnych odpowiedzi ucznia
<p>Języki obce</p>	<ul style="list-style-type: none"> • trudności z zapamiętaniem słówek, struktur gramatycznych • problemy z budowaniem wypowiedzi ustnych • trudności z rozumieniem i zapamiętywaniem tekstu mówionego lub nagranego na taśmę • problemy z odróżnianiem słów podobnie brzmiących • błędy w pisaniu- trudności z odróżnianiem wyrazów podobnych- gubienie 	<ul style="list-style-type: none"> • dawać łatwiejsze zadania • nie wyrywać do natychmiastowej odpowiedzi, dawać więcej czasu na zastanowienie się i przypomnienie słówek, zwrotów • dawać więcej czasu na opanowanie określonego zestawu słówek • w fazie prezentacji leksyki zwolnić tempo wypowiedzanych słów i zwrotów, a nawet wypowiadać je przesadnie poprawnie

	<p>drobnych elementów graficznych, opuszczanie i przestawianie liter</p> <ul style="list-style-type: none"> • trudności z poprawnym pisaniem, pomimo dobrych wypowiedzi ustnych • kłopoty z zapisem wyrazów w poprawnej formie gramatycznej • gubienie drobnych elementów graficznych, opuszczanie i przestawianie liter • trudności z poprawnym pisaniem, pomimo dobrych wypowiedzi ustnych • kłopoty z zapisem wyrazów w poprawnej formie gramatycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • nowe wyrazy objaśniać za pomocą polskiego odpowiednika, w formie opisowej, podania synonimu, antonimu, obrazka, • w zapamiętywaniu pisowni stosować wyobrażenie wyrazu, literowanie, pisanie palcem na ławce, pisanie ze zróżnicowaniem kolorystycznym liter • przy odczytywaniu tekstu przez nauczyciela pozwalać na korzystanie z podręcznika, • prowadzić rozmówki na tematy dotyczące uczniów, • dawać więcej czasu na wypowiedzi ustne i prace pisemne, oceniać za wiedzę i wysiłek włożony w opanowanie języka, kłaść większy nacisk na wypowiedzi ustne.
--	--	---

SŁABE WIDZENIE

Przedmioty	Objawy zaburzeń	Formy dostosowania wymagań
Przedmioty ścisłe, humanistyczne	<ul style="list-style-type: none"> • mylenie liter o podobnych kształtach • mylenie wyrazów o podobnej strukturze • przestawianie liter • nieprawidłowa technika czytania • wolniejsze tempo czytania związane z problemami w spostrzeganiu całego wyrazu, zdania. • problemy z rozumieniem tekstu • możliwe trudności w pisaniu z uwagi na obniżoną sprawność spostrzegania i zakłóconą koordynację wzrokowo - ruchową. 	<ul style="list-style-type: none"> • przekazywanie treści w formie ustnej, w zależności od potrzeb • przekazywanie informacji w formie pisemnej (powiększona czcionka) • podawanie jasno sprecyzowanych instrukcji i poleceń • stosowanie dodatkowego oświetlenia • usadzanie ucznia w pierwszej ławce, blisko nauczyciela

	<ul style="list-style-type: none"> • możliwe popełnianie wielu błędów: przestawianie, mylenie, opuszczanie liter, błędy ortograficzne, złe rozplanowanie stron w zeszytcie. 	
--	--	--

**UCZEŃ Z INTELIGENCJĄ NIŻSZĄ NIŻ PRZECIĘTNA -
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ INTELEKTUALNA W STOPNIU LEKKIM**

Przedmioty	Objawy zaburzeń	Formy dostosowania wymagań
Język polski	<ul style="list-style-type: none"> • trudności w czytaniu i pisaniu (trudności z kojarzeniem określonych dźwięków (głosek) z odpowiadającymi im symbolami (literami), • trudności w rozumieniu czytanych treści, • trudności w samodzielnym wypowiedaniu się, formułowaniu wniosków i sądów, w uogólnianiu, myśleniu symbolicznym (abstrakcyjnym), • niski poziom rozwoju słowno – pojęciowego (odpowiada wcześniejszej fazie rozwoju), • ubogie słownictwo, wadliwa struktura gramatyczna wypowiedzi ustnych i pisemnych, • słaba umiejętność stosowania konwencjonalnych sposobów zapamiętywania, • duże problemy z przywoływaniem z pamięci odległych partii materiału • trudności z selekcją i wychwyceniem myśli przewodniej w długich tekstach, 	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszanie ilości, stopnia trudności i obszerności zadań • dzielenie materiału na mniejsze partie, wyznaczanie czasu na ich opanowanie i odpytywanie • wydłużanie czasu na odpowiedź, przeczytanie lektury • wprowadzanie dodatkowych środków dydaktycznych np. ilustracje, ruchomy alfabet, • odwoływanie się do znanych sytuacji z życia codziennego • formułowanie pytań w formie zdań o prostej konstrukcji powołujących się na ilustrujące przykłady • częste podchodzenie do ucznia w trakcie samodzielnej pracy w celu udzielania dodatkowej pomocy, wyjaśnień potrzeba większej ilości czasu i powtórzeń na opanowanie materiału.

	<ul style="list-style-type: none"> • wolne tempo procesów umysłowych i działania. 	
Języki obce	<ul style="list-style-type: none"> • trudności z prawidłową wymową • trudności w zapamiętywaniu i/lub odtwarzaniu treści, słówek, zdań • trudności w swobodnym wypowiedzaniu się na określony temat • trudności w poprawnym czytaniu i pisaniu • problemy z gramatyką. 	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszanie ilości słówek do zapamiętania • pozostawianie większej ilości czasu na ich przyswojenie • odpytywanie po uprzedzeniu, kiedy i z czego dokładnie uczeń będzie pytany • skupić się na praktycznym wykorzystaniu języka • dostosowanie tempa wykonywanych ćwiczeń do możliwości ucznia • wymagania w wypowiedzaniu się na określony temat ograniczyć do kilku krótkich, prostych zdań na dany temat.
Matematyka, fizyka, chemia	<ul style="list-style-type: none"> • trudności z wykonywaniem bardziej złożonych działań • trudność z pamięciowym przyswajaniem i/lub odtwarzaniem z pamięci wyuczonych treści (np. tabliczka mnożenia, skomplikowane wzory, układy równań) • problem z rozumieniem treści zadań • potrzeba większej ilości czasu na zrozumienie i wykonanie zadania. 	<ul style="list-style-type: none"> • częste odwoływanie się do konkretności (np. graficzne przedstawianie treści zadań), szerokie stosowanie zasady pogłębienia • omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności (pamiętając, że obniżenie wymagań nie może zejść poniżej podstawy programowej) • podawanie poleceń w prostszej formie (dzielenie złożonych treści na proste, bardziej zrozumiałe części) • wydłużanie czasu na wykonanie zadania • podchodzenie do dziecka w trakcie samodzielnej pracy w razie potrzeby udzielenie pomocy, wyjaśnień, mobilizowanie do wysiłku i ukończenia zadania • potrzeba większej ilości czasu i powtórzeń dla przyswojenia danej partii materiału

		nadrzędną regułą pracy powinien być pokaz, doświadczenie lub eksperyment.
Geografia, biologia, historia	<ul style="list-style-type: none"> • trudność w selekcji i wybraniu najważniejszych treści (tendencja do pamięciowego uczenia się wszystkiego po kolei) • problem z zapamiętywaniem dat, nazwisk, nazw, miejscowości • nieumiejętność przekrojowego wiązania faktów i informacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • w związku z dużym problemem w selekcji i wyborze najważniejszych informacji z danego tematu można wypisać kilka podstawowych pytań, na które uczeń powinien znaleźć odpowiedź czytając dany materiał • pozostawianie większej ilości czasu na przygotowanie się z danego materiału (dzielenie go na małe części, wyznaczanie czasu na jego zapamiętanie i odpytywanie) • Nauczyciel powinien wybierać treści, które w sposób wyrazisty i przejrzysty tworzą pewną całość logiczną i chronologiczną, rezygnując z rozbudowanych wątków pobocznych • terminologia powinna być okrojona do minimum. Samodzielna praca z tekstem źródłowym powinna dotyczyć tylko fragmentów tekstu lub ich uproszczonej wersji.
Muzyka, plastyka, technika, wychowanie fizyczne	<ul style="list-style-type: none"> • trudności w wykonywaniu niektórych ćwiczeń (potrzeba dłuższego treningu, aby opanować dane ćwiczenie, rzucanie do celu itp.) • trudności w zrozumieniu zasad i reguł różnych gier • obniżony poziom prac plastycznych i technicznych (słabsza własna inwencja twórcza, wyobraźnia) • trudność w zapisywaniu i odczytywaniu nut. 	<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie większej ilości ćwiczeń, aby uczeń opanował daną sprawność (w razie potrzeby zwolnienie z wykonania ćwiczeń przerastających możliwości ruchowe ucznia) • zadbać o to, aby uczniowie mieli okazję obserwować przykładowe rozwiązania • zastępowanie jednych predyspozycji innymi, np.: wymóg zaśpiewania utworu można zastąpić wymogiem wyrecytowania słów; uczeń, który nie jest w stanie grać na instrumentach może

		<p>podejmować się akompaniowania na instrumencie łatwiejszym lub rozpoznawania instrumentów</p> <ul style="list-style-type: none"> • wielokrotne tłumaczenie i wyjaśnianie zasad i reguł gier sportowych • podpowiadanie tematu pracy plastycznej czy technicznej, częste podchodzenie do ucznia, ukierunkowywanie w działaniu • pozwalanie na korzystanie ze śpiewników, wzorów, zapisów nutowych • liberalne ocenianie wytworów artystycznych ucznia w ocenianiu zwracanie większej uwagi na wysiłek włożony w wykonanie zadania, niż ostateczny efekt
--	--	--

UCZEŃ SŁABOSŁYSZĄCY

Przedmioty	Objawy zaburzeń	Formy dostosowania wymagań
Wszystkie przedmioty szkolne	<ul style="list-style-type: none"> • Trudności w przyswajaniu pojęć, umiejętności ich definiowania i budowania systemu pojęć • Trudności w językowej organizacji tekstu w zakresie formułowania opinii, sądów, argumentowania, wartościowania itp. • Trudności w formułowaniu wypowiedzi (ubogi zasób słownictwa, błędy 	<ul style="list-style-type: none"> • Podczas omawiania nowego tematu należy wypisać na tablicy słowa kluczowe i jak najczęściej używać pomocy wizualnych (tablic, wykresów, rysunków itp.), • wyjaśnianie pojęć nieznanymi, abstrakcyjnymi, • stopniowanie trudności, • pomoc w analizie treści tekstów – ukierunkowana praca z tekstem (zwrócenie uwagi na związki przyczynowo-skutkowe i czasowo-przestrzenne). • Pomoc w dokonywaniu interpretacji treści, • pomoc w formułowaniu odpowiedzi, przygotowanie planu wypowiedzi ułożonego w formie pytań.

	<p>składniowe, błędy stylistyczne).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trudności w selekcjonowaniu informacji. • Trudności w trwałym zapamiętywaniu treści • Ograniczone możliwości długiej koncentracji na treściach odbieranych drogą słuchową • Uczucie się na pamięć, bez zrozumienia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zadawanie pytań pomocniczych ułatwiających przeprowadzenie spójnej, logicznej linii narracyjnej, • zwrócenie uwagi na trójdzielną kompozycję tekstów pisanych, • ćwiczenia doskonalące sprawność językową w pracach pisemnych (poprawność stylistyczna, gramatyczna, interpunkcyjna). • Pomoc uczniowi w dokonywaniu selekcji materiału – wskazanie informacji istotnych z punktu widzenia zrozumienia i opanowania materiału, • przygotowanie przez nauczyciela notatki zawierającej najistotniejsze informacje. • Częste powtarzanie i systematyczne utrwalanie istotnych treści, odwoływanie się do wcześniej omówionych treści, • sprawdzanie wiadomości częściej z mniejszych partii materiału, • powtarzanie kluczowych informacji z lekcji w części podsumowującej zajęcia lekcyjne. • Podczas zapoznawania ucznia z nowym materiałem należy stosować pomoce pozwalające na odbiór treści jak największą liczbą kanałów percepcyjnych (wzrokowy, słuchowy, kinestetyczny, kinetyczny). • stosowanie pomocy w postaci pytań naprowadzających.
--	--	--

Ogólne wskazówki dla nauczycieli pracujących z uczniem z wadą słuchu:

- Stworzenie optymalnych warunków do odbioru mowy (uczeń z niedosłuchem powinien siedzieć w pierwszej lub drugiej ławce, w rzędzie przy oknie);
- Właściwe oświetlenie całej klasy;
- Nauczyciel powinien mówić wyraźnie i stać twarzą przed uczniem z wadą słuchu (ułatwia to dziecku lepszy odbiór informacji i wspomaga odczytywanie z ust mowy);
- Należy unikać chodzenia po klasie, mówienia podniesionym głosem;
- Pisanie na tablicy i jednoczesne wyjaśnianie tekstu jest dodatkowym utrudnieniem w rozumieniu lekcji;

- Trzeba pamiętać, że aparat słuchowy wzmacnia głos rozmówcy, ale też wzmacnia przypadkowe hałasy (trzeba unikać źródeł hałasu, dbać o spokój w klasie);
- Dziecko z wadą słuchu powinno siedzieć w ławce ze zdolnym uczniem, który chętnie będzie pomagał mu w zrozumieniu lekcji, uzupełnieniu notatek;
- Nauczyciel zwracając się do ucznia powinien używać krótkich, prostych zdań (w przypadku dużych trudności w rozumieniu mowy werbalnej można posłużyć się formą pisemną);
- Uczniowie z niedosłuchem popełniają dużo błędów, które wynikają ze złego słyszenia – często piszą tak jak mówią i słyszą, oceniając wypowiedzi pisemne takiego ucznia nie należy obniżać mu oceny ze względu na błędy słuchowe;
- Pisanie dyktand można potraktować jako dodatkową formę pracy indywidualnej poza lekcjami.
- Oceniając ucznia z wadą słuchu należy brać pod uwagę również wysiłek włożony w przyswojenie (błędy artykulacyjne nie powinny obniżać oceny ucznia);

UCZEŃ Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ, W TYM Z AFAZJĄ

Przedmioty	Objawy zaburzeń	Formy dostosowania wymagań
Język polski	<ul style="list-style-type: none">• deficyty w zakresie motoryki małej• zaburzenie integracji sensomotorycznej• zmniejszenie procesów pamięciowych• przewaga uwagi mimowolnej (jest wyzwalana przez otoczenie) nad dowolną(jest uruchamiana przez organizm) przez co uczeń łatwo ulega rozproszeniu	<ul style="list-style-type: none">• dostosowanie tempa pracy do możliwości ucznia,• nie wywoływać do tablicy, jeśli ma trudności z poruszaniem się,• udostępnić dodatkowe materiały, notatki ksero,• umiejscowić ucznia w klasie w ławce zapewniającej komfort i łatwe dojście do niego.• ocenianie treści wypowiedzi pisemnej, a nie estetykę pisma, <p><u>przy afazji:</u></p>

	<ul style="list-style-type: none"> • zaburzenia uwagi, procesów myślowych, męczliwość, labilność emocji: lęk, nieśmiałość, impulsywność, nadwrażliwość, agresywność, wrogość • zaburzenia koncentracji uwagi na bodźce słuchowe, niedosłuch centralny • afazja ruchowa często towarzyszy słabiej lub silniej wyraźne upośledzenie czytania(aleksja), pisanie(agrafia) oraz akalkulia • trudności z powtarzaniem cudzych słów i zdań • prawidłowy chwyt ołówka 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie spokojnej atmosfery w trakcie wypowiedzi ustnych, • wydłużenie czasu odpowiedzi ustnej, • uwzględnienie problemów z wymową i artykulacją w czasie wypowiedzi, • umożliwienie uzupełnienia wypowiedzi ustnej zapisem.
Języki obce	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie procesów pamięciowych • przewaga uwagi mimowolnej (jest wyzwalana przez otoczenie) nad dowolną(jest uruchamiana przez organizm) przez co uczeń łatwo ulega rozproszeniu • trudności z powtarzaniem cudzych słów i zdań • zaburzenia uwagi, procesów myślowych, męczliwość, labilność emocji: lęk, nieśmiałość, impulsywność, nadwrażliwość, agresywność, wrogość 	<ul style="list-style-type: none"> • ułatwienie korzystania ze sprzętu medycznego (kule, wózek inwalidzki) oraz pomocy naukowych takich jak laptop, • test wyboru (pytania zamknięte), • wydłużenie czasu wypowiedzi pisemnej, • podczas pisania zmniejszenie ilości tekstu, • ocenianie treści wypowiedzi pisemnej, a nie estetyki pisma, • przewaga formy ustnej nad pisemną (jeśli nie ma afazji), <u>przy afazji:</u> • tworzenie spokojnej atmosfery w trakcie wypowiedzi ustnych, • uwzględnienie problemów z wymową i artykulacją w czasie wypowiedzi
Lekcje historii, wiedzy o społeczeństwie, religii	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie procesów pamięciowych • przewaga uwagi mimowolnej (jest wyzwalana przez otoczenie) nad dowolną(jest uruchamiana przez organizm) przez co uczeń łatwo ulega rozproszeniu 	<ul style="list-style-type: none"> • dostosowanie stanowiska pracy do specyfiki niepełnosprawności ucznia, • środki dydaktyczne powinien być w zasięgu ręki ucznia, • w przypadku niepełnosprawności kończyn górnych należy umożliwić zamianę prac pisemnych na

	<ul style="list-style-type: none"> • zaburzenia uwagi, procesów myślowych, męczliwość, labilność emocji: lęk, nieśmiałość, impulsywność, nadwrażliwość, agresywność, wrogość 	<p>odpowiedź ustną, uczeń powinien siedzieć w ławce z osobą sprawną ruchowo,</p> <p><u>przy afazji:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • wydłużenie czasu odpowiedzi ustnej, • uwzględnienie problemów z wymową i artykulacją w czasie wypowiedzi, • uzupełnienia wypowiedzi ustnej zapisem.
Przedmioty ścisłe:	<ul style="list-style-type: none"> • słaba koncentracja wzrokowo-ruchowa przejawiająca się w niezgrabności i niezręczności • zmniejszenie procesów pamięciowych • przewaga uwagi mimowolnej (jest wyzwalana przez otoczenie) nad dowolną (jest uruchamiana przez organizm) przez co uczeń łatwo ulega rozproszeniu • upośledzenie zdolności wyliczania we właściwej kolejności, np. dni tygodnia, miesięcy, liczb • pobieżne rozumienie • zaburzenie orientacji przestrzennej • prawidłowe rozpoznawanie lewej i prawej strony • zaburzenia uwagi, procesów myślowych, męczliwość, labilność emocji: lęk, nieśmiałość, impulsywność, nadwrażliwość, agresywność, wrogość 	<ul style="list-style-type: none"> • test wyboru (pytania zamknięte), • wydłużenie czasu wypowiedzi ustnej i pisemnej (ewentualne dokończ. odpowiedzi na zajęciach dodatkowych), • nieocenianie zadań (ćwiczeń) wykorzystujących sprawność manualną (kreślenie), • ocenianie treści wypowiedzi pisemnej, a nie estetykę pisma, • podczas pisania zmniejszenie ilości tekstu, • przygotowanie sprawdzianów - uczeń wpisuje tylko wyniki (w zakresie matematyki) lub uzupełnia tekst z lukami brakującymi wyrazami, • w związku zaburzeniami orientacji i wyobraźni przestrzennej zmniejszyć wymagania odnośnie np. kreślenia figur geometrycznych (przestrzenne), wykresów funkcji (odczytywania wykresów), „czytania” mapy, • przewaga formy ustnej nad pisemną (jeśli uczeń nie ma afazji), <p><u>przy afazji:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzenie spokojnej atmosfery w trakcie wypowiedzi ustnych, • uwzględnienie problemów z wymową i artykulacją w czasie wypowiedzi.

**UCZEŃ Z ZESPOŁEM NADPOBUDLIWOŚCI PSYCHORUCHOWEJ
- ADHD**

Przedmioty	Objawy zaburzeń	Formy dostosowania wymagań
Na wszystkich lekcjach	<p>Do podstawowych grup objawów w ADHD należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaburzenia koncentracji uwagi, • impulsywność, • nadruchliwość. <p>Konsekwencje zaburzeń koncentracji uwagi w szkole mogą być następujące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bardzo długo trwające zabieranie się do zadań związanych z wysiłkiem umysłowym; • Trudności ze skupieniem się w czasie pracy; • Bardzo łatwe rozpraszenie; • Kłopoty z zapamiętaniem przyswajanego materiału; • Niesłuchanie poleceń lub brak reakcji na nie; • Tendencja do marzycielstwa; • „Gapowatość”. <p>Impulsywność może powodować:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak przewidywania konsekwencji swojego działania; • Rozpoczynanie zadania bez całkowitego zrozumienia instrukcji; • Nie wysłuchiwanie poleceń do końca; • Kłopoty z wykonaniem złożonych lub terminowych prac; • Trudności w uczeniu się na podstawie wcześniejszych doświadczeń oraz ogólnych zasad; • Kłopoty z oczekiwaniem na swoją kolej. 	<ul style="list-style-type: none"> • ignorować zachowania impulsywne nie zaburzające prowadzenia lekcji przewidywać możliwości pojawienia się zachowania impulsywnego i zapobiegać mu; • miejsce siedzenia dla ucznia - możliwie jak najbliżej nauczyciela, tak, aby ten miał do niego jak najlepszy dostęp, mógł podejść, zwrócić uwagę i pomóc; • uczeń nie powinien siedzieć w miejscu, które rozpraszałoby jego uwagę (blisko okna z widokiem na ulicę); • uczeń winien mieć na ławce tylko przybory potrzebne do pracy; • zajęcia powinny być prowadzone w sposób ciekawy, aby uczeń nie mógł się nudzić, a co za tym idzie przeszkadzać (ADHD jest zaburzeniem NUDNYCH sytuacji); • pożądane jest częste zmienianie rodzajów zadań; • nauczyciel powinien odwoływać się jak najczęściej do zasad obowiązujących na lekcji (np. "Wykonujemy polecenia nauczyciela", "Przeklinanie - punkty ujemne"); • uczeń winien być nagradzany (pochwałą ustną: "Piszesz, cieszę się"), wtedy gdy pojawia się pożądane zachowanie; • lekcja powinna mieć stałą strukturę; • każdorazowe dopilnowanie przez nauczyciela wpisania zadania domowego do zeszytu;

	<p>Nadruchliwość może warunkować następujące zachowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dziecko jest stale w ruchu; • Trudności z wysiedzeniem w ławce przez całą lekcję; • Ciągłe wiercenie się; • Preferowanie zabaw ruchowych; • Gadatliwość i hałaśliwość. 	<ul style="list-style-type: none"> • skracanie czasu wykonywania poszczególnych zadań, umożliwienie wykonywania zadań we fragmentach; • stała współpraca z rodzicami (spotkania, ewentualnie zeszyt obserwacji);
Wychowanie fizyczne	<ul style="list-style-type: none"> • nadmierna ruchliwość, • zaburzeniami koncentracji uwagi, • . gadulstwo lub ciągle powtarzanie słów, • nieprzewidywalność zachowania. 	<ul style="list-style-type: none"> • ukierunkowanie nadmiernej energii ruchowej, • skupienie uwagi na danej czynności ze względów bezpieczeństwa, • formułowanie jasnych i krótkich poleceń, • przypominanie obowiązujących zasad na lekcji, • odwracanie uwagi dziecka od własnej impulsywności poprzez wyznaczanie dodatkowych zadań, • akcentowanie każdego sukcesu, • na zakończenie lekcji prowadzenia ćwiczeń wyciszających, • ustalenie dopuszczalnych form rozładowania napięcia, np. określony okrzyk, bieg wyznaczoną trasą, skakanie po materacach, kopanie piłką lub rzuty do celu itp. i wzmacniania pozytywnego (chwalenia).

UCZEŃ Z PRZEWLEKŁĄ CHOROBA

Przedmioty	Objawy zaburzeń	Formy dostosowania wymagań
Język polski	<ul style="list-style-type: none"> • wzmożone pobudzenie wewnętrzne, impulsywność, lękliwość, niestałość emocjonalną, obniżoną zdolność empatii, trudności w komunikacji uczuciowej, 	<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie poczucia bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego, • pomoc w pokonywaniu trudności, uczenie nowych umiejętności,

	<p>stany depresyjne lub nastrój podwyższony,</p> <ul style="list-style-type: none"> • samoobwinianie się i autokaranie, • zaburzenia nerwicowe. duża wrażliwość, a także zmiennością nastrojów i zachowania • dzieci chore z dużym kompleksem patrzą w swoją przyszłość przeplataną niewiarą i niepewnością o przyszły swój los, często nawet z lękiem, stąd pojawia się rezygnacja przed podjęciem jakiegokolwiek wysiłku, bowiem są przekonane, że nie poradzą sobie w życiu i dlatego wolą być nieco na uboczu. 	<ul style="list-style-type: none"> • budowanie dobrego klimatu i przyjaznych relacji klasowych, • przygotowanie uczniów zdrowych na spotkanie chorego kolegi, • traktowanie chorego dziecka jako pełnoprawnego członka klasy, • uwrażliwianie dzieci zdrowych na potrzeby i przeżycia dziecka chorego, • uwrażliwianie dziecka chorego na potrzeby i przeżycia innych uczniów, • motywowanie do kontaktów i współdziałania z innymi dziećmi, • rozwijanie zainteresowań, samodzielności dziecka, • dostarczanie wielu możliwości do działania i osiągnięcia sukcesów, • motywowanie do aktywności.
Język obcy	j.w	<ul style="list-style-type: none"> • w przypadku zwiększonej absencji umożliwienie pisania sprawdzianów w dodatkowych terminach, • wykorzystanie okresów lepszego stanu zdrowia do pozyskania ocen z odpowiedzi ustnych, • zapewnienie spokojnej atmosfery pracy z uwzględnieniem problemów wynikających z choroby.
Lekcje historii, wiedzy o społeczeństwie, religii, EDB:	j.w	<ul style="list-style-type: none"> • umożliwienie korzystania przez ucznia na lekcji ze sprzętu medycznego i leków zgodnie z zaleceniem lekarza, • dostosowanie miejsca pracy ucznia zgodnie z wymogami lekarza (blisko drzwi lub nauczyciela), • w przypadku dłuższej nieobecności umożliwienie zaliczenia materiału w dodatkowych terminach,

		<ul style="list-style-type: none"> • stosowanie metod uspołeczniania (informacje o danej chorobie), • unikanie gwałtownych zmian w codziennych czynnościach
Przedmioty ścisłe	j.w	<ul style="list-style-type: none"> • prezentowanie treści w taki sposób, by stały się w pełni dostępne możliwościom ucznia; • użycie w większym stopniu niż standardowo środków informatycznych; • rozpoznawanie symptomów słabszego samopoczucia; • zachęcanie do podejmowania częstych interakcji społecznych; • rozbudzanie chęci eksperymentowania; • zapewnienie pomocy przy nadrabianiu zaległości związanych z absencją szkolną; • dzielenie materiału, który uczeń musi zaliczyć na mniejsze części; • dawanie okazji do wykazania się samodzielnością; • wzmacnianie samooceny; • zapewnienie integracji z zespołem klasowym, (aby uczeń ni czuł się samotny i nie nasilały się symptomy choroby w skutek obniżonego nastroju);

UCZEŃ ZDOLNY

Przedmioty	Formy dostosowania wymagań
Język polski	<p>A. Należy stosować następujące zasady:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. indywidualizacji, b. stopniowania trudności, c. systematyczności, d. udzielania pomocy koleżeńskiej, e. powierzanie odpowiedzialnych ról. <p>B. Metody pracy z uczniem zdolnym:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. aktywizujące, b. problemowe,

	<p>c. praktycznego działania, czyli pogładowe,</p> <p>d. zespołowe z uwzględnieniem indywidualnych zdolności (asystent, lider),</p> <p>e. wskazane są zadania o zwiększonym stopniu trudności (karty pracy),</p> <p>f. teksty źródłowe-analiza,</p> <p>g. uczestnictwo w konkursach, olimpiadach przedmiotowych lub artystycznych,</p> <p>h. przynależność do kół zainteresowań.</p>
Języki obce	<p>A. udział w fakultetach,</p> <p>B. przygotowanie do konkursów i olimpiad,</p> <p>C. dostarczenie dodatkowych materiałów do pracy własnej,</p> <p>D. udział w wymianie i warsztatach językowych.</p>
Lekcje historii, wiedzy o społeczeństwie, religii, EDB	<p>A. stosowanie różnorodnych metod nauczania (aktywizujące),</p> <p>B. indywidualizowanie pracy z uczniem jednocześnie nie alienując go (przygotowanie do konkursów, olimpiad),</p> <p>C. zachęcanie do samokształcenia (metoda portfolio), samooceny i samokontroli,</p> <p>D. samorealizacja (własne projekty),</p> <p>E. udział w zajęciach dodatkowych.</p>
Przedmioty ścisłe	<p>A. poszerzenie zainteresowań i umiejętności ucznia poprzez udział w przedsięwzięciach szkolnych i pozaszkolnych;</p> <p>B. opracowanie indywidualnego programu rozwoju ucznia zdolnego: ustalenie tematyki, form, terminów realizacji programu;</p> <p>C. indywidualizacja procesu dydaktycznego podczas zajęć edukacyjnych poszerzenie treści, wzbogacenie;</p> <p>D. przygotowanie ucznia do udziału w konkursach;</p> <p>E. przeprowadzanie okresowej ewaluacji postępów ucznia;</p> <p>F. wymiana spostrzeżeń, współpraca całej rady pedagogicznej;</p> <p>G. współpraca z wychowawcą ucznia, pedagogiem, rodzicami w celu zapewnienia uczniowi zdolnemu harmonijnego rozwoju umysłowego i psychofizycznego;</p> <p>H. promowanie ucznia i jego osiągnięć na terenie szkoły i poza nią.</p> <p>I. Praca z uczniem zdolnym na lekcjach matematyki realizowana jest głównie w formie pracy indywidualnej. Jest to optymalna forma pozwalająca precyzyjnie dobrać treść i dostosować tempo uczenia się. Realizuje się je poprzez:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. krótkie, kilkuminutowe rozmowy nauczyciela z uczniem, zwykle komentujące w sposób rozszerzający bieżący materiał lub kończące się sformułowaniem problemu, a potem rozwiązaniem go, b. zadawanie dodatkowych zadań podczas prac klasowych i domowych, c. przygotowanie przez ucznia referatów po przeczytaniu odpowiedniej literatury,

	<p>d. korygowanie błędów kolegów (szukanie błędów w rozumowaniu),</p> <p>e. prowadzenie przez uczniów fragmentów lekcji (czasami przygotowanie całej lekcji),</p> <p>f. zachęcanie do czytania fachowych czasopism,</p> <p>g. zwiększanie wymagań, co do ścisłości i precyzji ich wypowiedzi,</p> <p>h. stworzenie uczniom najzdolniejszym okazji do swobodnego wyboru zadań trudniejszych, swobodnej decyzji w podejmowaniu dodatkowych zadań,</p> <p>i. organizowanie konkursów w rozwiązywaniu zadań trudniejszych.</p> <p>J. Innymi formami pracy z uczniem zdolnym są:</p> <p>a. praca w grupach o podobnym poziomie uzdolnień, gdzie zadawane są zadania trudniejsze dla grup zdolniejszych,</p> <p>b. praca w grupach, w których uczniowie uzdolnieni pełnią rolę liderów, a praca może być formą konkursów.</p>
--	---

DOSTOSOWANIE WYMAGAN ORAZ FORM I METOD PRACY DO INDYWIDUALNYCH POTRZEB UCZNIÓW NA LEKCJACH WYCHOWANIA FIZYCZNEGO:

1. Uczniowie niedosłyszający:

- a. nauczyciel, mówiąc do całej klasy, powinien stać w pobliżu ucznia zwrócony twarzą w jego stronę, by ułatwić uczniowi odczytywanie mowy z jego ust;
- b. należy mówić do ucznia wyraźnie, używając normalnego głosu i intonacji, unikać gwałtownych ruchów głową czy nadmiernej gestykulacji;
- c. należy sprawdzić stopień zrozumienia adresowanych poleceń i instrukcji i w razie potrzeby;
- d. dostosowanie tempa pracy do możliwości ucznia.

2. Uczniowie niedowidzący:

- a. Zwolnienie z zajęć wychowania fizycznego na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną lub orzeczenia lekarza specjalisty.

3. Uczniowie z nadpobudliwością (ADHD)

- Tacy uczniowie charakteryzują się:
 - a. nadmierną ruchliwością,
 - b. zaburzeniami koncentracji uwagi,
 - c. gadulstwem lub ciągłym powtarzaniem słów,
 - d. nieprzewidywalnością.
- Wymagają:
 - a. ukierunkowania nadmiernej energii ruchowej,
 - b. skupienia uwagi na danej czynności ze względów bezpieczeństwa,
 - c. formułowania jasnych i krótkich poleceń,

- d. przypominania obowiązujących zasad na lekcji,
- e. odwracania uwagi dziecka od własnej impulsywności poprzez wyznaczanie dodatkowych zadań,
- f. akcentowania każdego sukcesu,
- g. na zakończenie lekcji prowadzenia ćwiczeń wyciszających,
- h. ustalenia dopuszczalnych form rozładowania napięcia, np. określony okrzyk, bieg wyznaczoną trasą, skakanie po materacach, kopanie piłką lub rzuty do celu itp. i wzmacniania pozytywnego (chwalenia).

4. Uczniowie ze specyficznymi trudnościami w nauce

- Charakteryzują się:
 - a. zaburzeniami procesu lateralizacji, przez co mają trudności w odróżnianiu stron, kierunków prawy/lewy oraz rąk i nóg,
 - b. zaburzeniami koordynacyjno-przestrzennymi, dlatego mają zachwiania równowagi, lęk wysokości, lęk przed przyborem, słabo rozwiniętą wyobraźnię przestrzenną,
 - c. zaburzeniami percepcji wzrokowej, które utrudniają odróżnienie pojęć: góra-dół, wyżej-niżej, w prawo-w lewo,
 - d. zaburzeniami percepcji słuchowej, które zaburzają rozumienie poleceń, gdyż docierają one do nich zniekształcone
- Wymagają:
 - a. stosowania ćwiczeń naprzemianstronnych
 - b. okazywania im dużo cierpliwości,
 - c. stosowania ćwiczeń równoważnych
 - d. wydawania prostych poleceń
 - e. dokładnego objaśniania polecenia i dokonywania pokazu.

5. Uczniowie z zaburzeniami funkcji słuchowo-językowych oraz wzrokowoprzestrzennych, integracji percepcyjno-motorycznej i lateralizacji

- Objawy:
 - a. mylenie prawej i lewej strony,
 - b. trudności z opanowaniem układów gimnastycznych (sekwencje ruchowe zorganizowane w czasie i przestrzeni),
 - c. trudności w bieganiu, ćwiczeniach równoważnych,
 - d. trudności w opanowaniu gier wymagających użycia piłki,
 - e. niechęć do uprawiania sportów wymagających dobrego poczucia równowagi (np. narty, deskorolka)
- Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych
 - a. Podczas stawiania wymagań uwzględniać trudności ucznia.
 - b. W miarę możliwości pomagać, wspierać, dodatkowo instruować, naprowadzać, pokazywać na przykładzie.
 - c. Dzielić dane zagania na etapy i zachęcać do wykonywania ich.
 - d. Nie zmuszać do wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudności.
 - e. Dawać więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, cierpliwie udzielać instruktarzu.
 - f. Nie krytykować, nie oceniać negatywnie wobec klasy.

- g. Podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć.
- h. Włączać do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma szansę.

6. Uczniowie niepełnosprawni ruchowo:

- a. Częściowe zwolnienie z zajęć wychowania fizycznego zgodnie z zaleceniami podanymi w orzeczeniu lekarza specjalisty.
- b. Całkowite zwolnienie z zajęć wychowania fizycznego na podstawie orzeczenia lekarza specjalisty lub orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną.

7. Uczniowie z deficytami rozwoju fizycznego, alergicznych, asteników i z nadwagą.

- Uczniowie, którzy posiadają wady postawy tzw. plecy okrągłe, zwalniani będą z następujących ćwiczeń na lekcji:
 - a. z leżenia tyłem łukiem (mostek),
 - b. z leżenia przodem łukiem (foka),
 - c. z wszelkiego rodzaju opadów (ćwiczeń na drążkach, poręczach)
- Uczniowie, którzy posiadają boczne skrzywienie kręgosłupa zwalniani będą z następujących ćwiczeń:
 - a. skoków,
 - b. przewrotów,
 - c. ze stania na rękach,
 - d. z dźwigania,
 - e. biegów wytrzymałościowych.
- Uczniowie, którzy posiadają zniekształcenie kończyn dolnych zwalniani będą z następujących ćwiczeń:
 - a. z chodu na zewnętrznych krawędziach stóp-dotyczy kolan szpotawych,
 - b. długotrwałego stania,
 - c. dźwigania dużych ciężarów,
 - d. zeskoków i skoków biernych na twarde podłoże,
 - e. z dużych rozkroków w pozycji stojącej.
- Uczniowie asteniczni zwalniani będą z następujących ćwiczeń:
 - a. z wysiłków o charakterze statycznym,
 - b. z długotrwałych ćwiczeń o charakterze wysiłkowym,
 - c. stosowane będą ograniczenia w wykonywaniu: zwisów, odporów, wspinania, skoków.
- Wobec uczniów alergicznych stosowane będą ograniczenia w wykonywaniu ćwiczeń powodujących duszności.
- Wobec uczniów z nadwagą stosowane będą ograniczenia w wykonywaniu ćwiczeń wysiłkowych statycznych, dynamicznych, skokach.
- Uczniowie, którzy w uzasadnionych przypadkach potwierdzonych przez lekarza (np. długotrwała choroba) nie będą mogli przystąpić do sprawdzianów praktycznych (motoryka, umiejętności ruchowe)otrzymują zadania alternatywne.

- Uczniowie, którzy nie mogą przystąpić do sprawdzianów z przyczyn usprawiedliwionych, mają obowiązek ich zaliczenia w terminie ustalonym z nauczycielem.

8. Ocena uczniów z wychowania fizycznego z trudnościami edukacyjnymi:

- Występujące u uczniów specyficzne trudności i deficyty rozwojowe są podstawą do obniżania wymagań edukacyjnych oraz dostosowania poziomu wiedzy czy umiejętności sprowadzanych do możliwości indywidualnych ucznia – zgodnie z opinią poradni. Oceniając tych uczniów bierzemy pod uwagę:
 - a. Postępy uczniów i ich psychofizyczne i możliwości (efekty pracy a nie popełniane błędy).
 - b. Wysiłek włożony w usprawnianie się i wywiązywanie się z podejmowanych przez nich zadań.
 - c. Sumiennosc i aktywnosc na lekcjach wychowania fizycznego.
- Można podwyższyć ocenę uczniowi, który z różnych powodów nie może realizować zadań wynikających z programu nauczania pod warunkiem, że: sumiennie i aktywnie uczestniczy na zajęciach wychowania fizycznego, jak i w zajęciach nadobowiązkowych, w miarę swoich możliwości podnosi swoją sprawność fizyczną –wykazuje stałe postępy w usprawnianiu.

9. Praca z uczniem zdolnym na lekcjach wychowania fizycznego jest realizowana poprzez:

- Formułowanie zadań w taki sposób, aby miały optymalny poziom trudności i motywowały ucznia dzięki odpowiednio wprowadzonej ocenie.
- Stosowanie odpowiednich metod, dzięki którym opanowanie konkretnych umiejętności nastąpi w najkrótszym czasie tj.:
 - a. metoda syntetyczna (całościowa) – nauczanie ćwiczenia w całości bez naruszania zasadniczego schematu ruchu. Pokazanie ruchu w całości bez dzielenia go na elementy składowe,
 - b. metoda stawiania dodatkowych zadań,
 - c. metoda treningowa (realizowana na zajęciach SKS) – dostosowana do rozwoju dzieci i młodzieży oraz ich indywidualnego zaawansowania w treningu sportowym, zgodnie z wytycznymi teorii sportu i metodyki WF.
 - d. metoda kreatywna (twórcza) np. problemowa,
 - e. metoda kierowania samowychowaniem – przybliżanie wychowankowi celów i ideałów pracy nad sobą, stymulowanie wychowanka do realizacji określonego programu pracy nad sobą, przyswajanie przez wychowanka odpowiednich technik pracy nad sobą, poznawanie różnych sposobów wpływania na własny rozwój przez stawianie sobie określonych celów, ukazywanie wychowankowi różnych technik regularnej samokontroli i samooceny; wdrażanie wychowanka do świadomego ćwiczenia się, opanowania pożądaných dyspozycji.

Bibliografia:

1. Wyczesany J.: *Dziecko z wadą słuchu w szkole podstawowej*. Wydawnictwo Sponsor, Kraków 1992.
2. Eckert U.: *Przygotowanie dziecka z wadą słuchu do nauki szkolnej*. Warszawa 1983.
3. Bogdanowicz M.: *O Dysleksji, czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu- odpowiedzi na pytania rodziców i nauczycieli*. Wydawnictwo LINEA, Lublin 1994.
4. Bogdanowicz M., Adryjanek A.: *Uczeń z dysleksją w szkole*. Wydawnictwo OPERON 2004.
5. Mickiewicz J.: *Jedynka z ortografii? Rozpoznawanie dysleksji w starszym wieku szkolnym*. Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń 1995.
6. Pętlewska H.: *Przezwyciężanie trudności w czytaniu i pisaniu*. Oficyna Wydawnicza IMPULS 1999.
7. Nosowska D., Kreczman- Madej R.: *5 największych problemów u dzieci*. Wydawnictwo Arystoteles, Warszawa 2010.
8. www.pedagog.szkolny.pl